

Utbildningsdepartementet

Kopia till: Kulturdepartementet

Begäran om samråd med statsrådet Fridolin

2 bilagor

Vid det samråd som kulturdepartementet genomförde med sverigefinska företrädare den 29 januari 2015 framfördes att organisationerna önskar träffa utbildningsminister Gustav Fridolin snarast för att diskutera de nationella minoriteternas utbildningssituation. De tornedalska företrädarna har samma önskemål då utbildningssituationen är akut, vilket framfördes vid samråd med kulturdepartementet den 17 december 2014.

Bakgrund

Vid samrådet den 29 januari framfördes att förverkligandet av minoritetsrättigheter på utbildningsområdet under lång tid har präglats av förödande passivitet. Passiviteten hotar idag bevarandet av de nationella minoritetsspråken eftersom allt för få elever ges möjlighet att tillägna sig en högre nivå i läs- och skrivkunnsighet i sitt minoritetsspråk. Europarådet har hittills vid åtta tillfällen, senast i januari 2015, riktat allvarlig kritik mot att Sverige inte lever upp till sina åtaganden.

De insatser som regeringen genomfört på skolområdet sedan 1999 har varit otillräckliga. Det finns idag vare sig rättsliga regelverk eller strukturer för att genomföra och säkerställa barns rätt till minoritetsspråket. De nationella minoriteterna har vid otaliga tillfällen muntligen och skriftligen framfört det akuta behovet av insatser på utbildningsområdet. Dessa behov har varit uppe på vart enda minoritetspolitiskt samråd med regeringen de senaste 10 åren. Någon reell dialog har dock inte förts mellan ansvarigt statsråd för utbildningsfrågor och de nationella minoriteterna om hur man skulle kunna komma vidare med de rättsliga och strukturella problem som endast regeringen har verktyg att lösa. De problemområden som beskrivits i rapporterna ”*Marginalized and Ignored – National Minority Children’s Struggle for Language Rights in Sweden 2013*” (lämnades till Europarådets granskningskommitté i

december 2013)¹ och ”*Human Rights Challenges in Sweden 2014*” (lämnades till FN i juni 2014 inom ramen för Universal Periodic Review processen)² kvarstår.

Den nuvarande regleringen på skolområdet som rör modersmålsundervisning utgår i grunden från ett assimilatoriskt förhållningssätt. Tanken är att barnets modersmål ska stödjas men det ges i praktiken inga reella möjligheter att tillägna sig högre läs- och skrivkunighet i modersmålet. Enligt språkforskare behövs det betydligt mer undervisningstid än det som erbjuds för att ge adekvat stöd i språkutvecklingen. Skolinspektionens kartläggningar visar att kommunerna inte prioriterar modersmålsundervisning och att kvaliteten brister. Europarådet uttalar att det inte räcker med endast modersmålsundervisning för att uppfylla kraven i minoritetskonventionerna. Det räcker således inte att vidta insatser för att förbättra kvaliteten och tillgången på modersmålsundervisning. Det måste till insatser för att öka utbudets omfattning. Tvåspråkig undervisning finns knappt i kommunal regi och kommunerna saknar incitament och ekonomiska förutsättningar att anordna sådan undervisning. Kommuner som under 2014 uttalat intresse för att påbörja tvåspråkig undervisning – bl.a. Haninge och Örebro – är villrådiga i hur de ska gå vidare i frågan. Det finns bra fungerande modeller för sådan undervisning i andra länder, som bl.a. tillåter så kallad *full immersion* som metod.

Den lärarutbildning som initierats för de nationella minoritetsspråken är kraftigt underfinansierad. Beslutet om ansvarigt lärosäte för lärarutbildningen i meänkieli har fattats utan dialog med tornedalingar och följde inte utredningens förslag. Erfarenheterna från de gångna 10 åren visar att insatser inom högskolan inte sker för att utveckla minoritetsspråken och lärarutbildningen, om inte öronmärkta medel och uttryckliga statliga uppdrag ges.

Utredningen om finska och sydsamiska språken konstaterade redan 2006 att ambitionsnivån och aktivitetsgraden från samhällets sida måste höjas avsevärt på utbildningssidan för att minoritetsspråken ska kunna bevaras. En höjd ambitionsnivå efterfrågades omgående och utredaren föreslog att en utredning skulle tillsättas för att analysera möjligheterna att införa ett bevarandeprogram för de nationella minoritetsspråken. Utredningen menade att översynen skulle avse möjligheten att införa lagstadgad skyldighet att anordna undervisning på minoritetsspråken och att höja Sveriges åtaganden enligt artikel 8 a, b och c i den europeiska språkstadgan.³ Nio år senare kan vi konstatera att någon utredning ännu inte tillsatts av regeringen för att komma vidare med frågorna.

Det passiva förhållningssättet i utbildningsfrågorna har fått till konsekvens att många elever som tillhör de nationella minoriteterna under de senaste 15 åren inte givits möjlighet att lära sig och utveckla sitt minoritetsspråk. Det innebär skada för väldigt många enskilda individers språkutveckling och för minoritetsspråkets fortsatta bevarande. Att inte vidta aktiva åtgärder för att stärka barns språkutveckling innebär i praktiken en fortsatt assimileringspolitik som strider mot Europarådets minoritetskonventioner. Detta står även i strid med bestämmelsen i

¹ http://sverigefinne.nu/julkaisut/206507_SvK.pdf

² [http://sverigefinne.nu/julkaisut2014/Human%20Rights%20Challenges%20in%20Sweden%202014%20\(2\).pdf](http://sverigefinne.nu/julkaisut2014/Human%20Rights%20Challenges%20in%20Sweden%202014%20(2).pdf)

³ SOU 2006:19 sid 344-

artikel 30 i FN:s barnkonvention, där det anges att minoritets- och urfolksbarn har rätt till sitt språk och att utveckla en kulturell identitet.

I januari 2015 har Europarådets expertkommitté således åter uppmanat den svenska regeringen att bland annat ta fram en genomtänkt utbildningsstrategi för minoritetsspråken, förbättra tillgången på tvåspråkig undervisning och säkerställa att modersmålsundervisningen utformas så att eleverna kan tillägna sig reell läs- och skrivkunnighet i minoritetsspråket. Detta är en bekräftelse på att de insatser som de nationella minoriteterna efterfrågat under mycket lång tid faktiskt behövs och att de av regeringen vidtagna åtgärderna – inklusive redan aviserade ändringar av skollagen som träder i kraft under 2015 – är otillräckliga för att uppfylla åtagandena i Europarådets minoritetskonventioner.

Behov av dialog

Statsrådet Alice Bah Kunhke har informerat oss om att frågan om förbättringar på utbildningsområdet bereds för närvarande på utbildningsdepartementet. Detta glädjer oss.

Med anledning av det önskar vi, som företrädare för de sverigefinska och tornedalska nationella minoriteterna, snarast ett möte med utbildningsministern för att kunna föra dialog om vad vi bedömer som mest prioriterade områden under mandatperioden. För oss räcker det inte att endast samråda med kulturdepartementet, eftersom ansvaret och verktygen till reell förändring på detta område ligger på utbildningsdepartementet.

Med vänlig hälsning

Eva Törmä, ordf, Met Nuoret – Tornedalingarnas ungdomsförbund

Kaisa Syrjänen Schaal, vice ordf, Sverigefinländarnas delegation

Pirkko Sinkkonen, ordf, Finska Pensionärernas Riksförbund i Sverige

Tore Hjorth, ordf, Svenska Tornedalingars riksförbund - Tornionlaaksolaiset

Tuuli Uljas, tf generalsekr, Sverigefinska ungdomsförbundet

Voitto Visuri, ordf, Sverigefinska riksförbundet

Bilagor:

Rapport "Marginalized and Ignored – National Minority Children's Struggle for Language Rights in Sweden 2013"

Rapport "Human Rights Challenges in Sweden 2014"